

فروشگاه ، بزرگترین سایت تخصصی معماری

جهت مشاهده آموزش نرم افزارهای معماری از صفر تا ۱۰۰ با زبان فارسی و با

کمترین هزینه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده نقشه ها ، پایان نامه و طرح های نهایی آماده معماری جهت کانسپت

گرفتن و یا تحویل پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده مقالات ، رسالات و مطالعات نهایی آماده معماری جهت تحویل

پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

بزرگترین سایت تخصصی معماری WWW.CADYAR.COM

جهت عضویت در کانال ما در تلگرام کافیسیت روی عکس زیر کلیک کنید.

برای انجام پروژه های عمران و معماری با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyar60>

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyarmemar>

ایمیل

Vrya.cadyar@gmail.com

جهت مشاهده مطالب زیر به صورت رایگان کافیسیت روی لینک روبرو عنوان موردنظر کلیک کنید

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473)

دانلود رایگان کتب معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262)

آموزش رایگان پست پروداکشن در معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377)

دانلود رایگان مقالات معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=206](http://www.cadyar.com/?cat=206)

دانلود رایگان نقشه های معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1300](http://www.cadyar.com/?cat=1300)

دانلود رایگان رساله و مطالعات معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=283](http://www.cadyar.com/?cat=283)

آموزش رایگان نرم افزار های معماری

جهت مشاهده مطالب کاربران مهمان که مطالب خود را به صورت رایگان و یا در قبال هزینه به اشتراک گذاشته اند در سایت کدیاری [اینجا](#) کلیک کنید.

شما نیز میتوانید مطالب خود را در سایت کدیاری به اشتراک بگذارید تا بدون هیچ هزینه ای صاحب شغل دوم شوید. جهت اشتراک گذاشتن مطالب خود [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات معماری با قیمت پایین با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

قسمتی از رساله طراحی بازآفرینی شهرداری
در ۱۰۱ صفحه در قالب ورد:

فصل اول: مروری بر سیر پیدایش شهرداری

مقدمه

از آنجا که شهرداری نهادی مردمی است، ریشه در تاریخ و تحولات اجتماعی دارد و در پاسخ به نیازهای جدید انسان، شهرنشینی شکل گرفته است باید بتواند هماهنگ با نیازهای شهرنشینان تغییر کند و این هماهنگی نیازمند شناخت چگونگی ارتباط مردم و شهرداری از گذشته تا حال است.

از آنجا که مفهوم شهرداری در اروپا شکل گرفته است ابتدا به مسیر پیدایش آن در جهان حرکت مدیریت شهری در ایران باستان تا شکل گیری شهرداری امروزی پرداخته است

سیر پیدایش شهرداری جهان:

تشکیل شهرداری ها در اروپا به قرون ۱۱ تا ۱۴ میلادی برمی گردد. در این زمان شهرها تا حدود زیادی از دولت ها مستقل گشته اند و انجمن هایی برای اداره ی مورد داخلی آنها به وجود آمده و به تدریج اداره ی امور شهرها بر مبنای عدم تمرکز شکل گرفت.

قدرت موسسات مرکزی تابع دولت که برای رفاه مردم گام برمی داشته اند کم شده یا قدرت این موسسات به کلی منحل گردید. اقدامات کلیساها کاهش یافت و قوانین از انحصار حکام بیرون آمد؛ دخالت مردم در امور شهر زیاد شد؛ شهرداری به مفهوم امروزی شکل گرفت و به عنوان یک نهاد اداری و یکی از سندیکاهای مردمی که محل کاندیداهای مورد علاقه ی مردم شهر است به سازمان های نوپای دیگر اضافه شد.

اگرچه نیازمندی های محلی باعث تکوین شهرداری شد ولی از نقش دولت ها هم نمیتوان چشم پوشی کرد زیرا دولت ها که به وسیله ی سازمان های مرکزی مستقر در پایتخت نمیتوانستند کلیه ی امور مردم را حل و فصل کنند حیطة ی اقتدار خود را به قسمت هایی تقسیم کردند و از سازمان های محلی به عنوان وسیله ای برای اجرای پاره ای از نظرات خود استفاده کردند.

در این میان شهرداری ها دو وظیفه به عهده گرفتند؛ از یک طرف مسئول انجام قسمتی از نیازمندی های محلی شهر خود شدند و از طرف دیگر به عنوان کارشناسان و راهنمای اجتماعی شهر و مسئولین مورد اطمینان مردم سمت مشاورت و نمایندگی دولت را در امور رفاهیی و محلی پیدا کردند. انجمن هایی به وجود آمد و خود یاری مردم در امور زیاد شد؛ قوانین اساسی نیز به مرور تحت تاثیر این رویه قرار گرفت به طوری که حقوق نسبتاً ثابتی برای شهرداری ها و دیگر ارگان های محلی در نظر گرفته شد و درآمد، بودجه و مخارج آن به عهده ی خود آنها واگذار گردید.

۱-۳) سیر پیدایش شهرداری در ایران:

شهرداری از نظر لغوی از دو کلمه «شهر» و «داری» تشکیل گردیده که «داری» به معنی اداره و مدیریت و «شهر» پس از ۱۳۶۲ به جایی که دارای شهرداری باشد اطلاق می‌گردید. بنابراین از نظر لغوی شهرداری را میتوان سازمان اداره شهر دانست و در اصطلاح، شهرداری به واحدی گفته می‌شود که به منظور اداره امور محلی و ارائه خدمات عمومی موردنیاز شهروندان در یک مرکز جمعیتی با خصایص شهری تشکیل می‌شود.

از زمانی که تهران به صورت پایتخت سلسله قاجاریه در آمد افزون بر روش‌های سنتی که از دیرباز وجود داشت، حاکمان و کلانتران شهر نیز وظایفی بر عهده گرفتند که بخشی از آنها چون نظافت معابر و میاه و جلوگیری از تجاوز و نیرنگ در کسب و تخلفات دیگر در زمره تکالیف کنونی شهرداری‌ها قرار گرفت.

پس از فتح تهران توسط مشروطه خواهان، به واسطه آشنایی‌هایی که با اصول تقسیم کار و روند اداره شهر در جوامع غربی داشتند تصمیم گرفتند طبق ضوابط خاصی به ساماندهی اوضاع شهر تهران بپردازند و در راستای آن تصمیم به جای میرزا عباس خان مهندس باشی که در دروه سلطنت ناصرالدین شاه توسط وی برای اداره تهران تعیین شده و به دلیل دخالت‌های شاه و اطرافیانش عملاً نتوانسته بود کار چندان چشمگیر و قابل اعتنایی انجام دهد کسی را به ریاست شهر منصوب کنند و اجرای امور شهری را به عهده وی بگذارند که مسوولیت‌هایش مشخص باشد و آنها را بر اساس اختیاراتی مشخص و از پیش تعیین شده انجام بدهد و همان تفکر مقدمه تاسیس تشکیلاتی با عنوان بلدیة شد. به عبارت بهتر طرح ایجاد سازمان بلدیة پس از استعفای میرزا نصرالله خان مشیرالدوله به عنوان رئیس نخستین کابینه قانونی و مطابق این خواست مجلس که وزیران باید مسئول و در برابر دولت جوابگو باشند

در تاریخ ۲۹ اسفند سال ۱۲۸۵ ه.ق در مجلس اول مطرح شد. هدف اولیه از تاسیس بلدیه حفظ منافع شهرها و برآورده کردن حواجج شهروندان مثل اداره کردن اموال منقول و غیر منقول نگهداشت سرمایه‌های متعلق به شهر ایجاد تسهیلاتی برای دسترسی آسان مردم به مواد غذایی، تمییز نگه داشتن کوچه‌ها، میدان‌ها و خیابان‌ها و ...

بر اساس مصوبه مجلس محمدخان قاجار ماموریت یافت تا نظامنامه بلدیه را تدوین کند و او جزوهای در خصوص وظایف بلدیه و ماموران و همچنین محدوده فعالیت و اختیارات آنها تنظیم کرد که به نظامنامه بلدیه معروف شد و مشتمل بر پنج فصل و ۱۰۸ ماده بود. این قانون که ترجمه و اقتباس از قوانین شهرداری‌های فرانسه و بلژیک بود بعدها پایه و اساس شکل‌گیری شهرداری در تهران شد. این نظامنامه در بیستم ربیع‌الثانی سال ۱۳۲۵ قمری به تصویب نمایندگان مجلس رسید و نامگذاری بسیاری از خیابانها و کوچه‌های شهر و حتی شماره گذاری خانه‌ها و دکانها را به دنبال داشت و گفته می‌شود تامین روشنایی چند خیابان شهر در شبها و رساندن آب آشامیدنی به خانه‌ها با گاری‌های بشکه دار، نظافت و آب پاشی خیابانها نیز از همان زمان و توسط خود محمد خان قاجار دلو شروع شد.

با روی کار آمدن رضا شاه به عنوان نخست وزیر روند تمرکزگرایی دولت با شدت بیشتری دنبال شد و دولت در تاریخ ۳۰ اردیبهشت ماه ۱۳۰۹ قانون جدیدی برای تشکیلات بلدیه تصویب کرد. متن آن قانون به منظور رفع مشکلات دولت در زمینه امور شهر تدوین شده و نحوه دریافت عوارض و مالیات‌ها را برای دولت مشخص و راحت تر کرده بود. در سال ۱۳۰۸ ه.ش چهار شعبه بلدیه به نام بخش در چهار نقطه شهر تشکیل شد و در سال ۱۳۱۵ تعداد بخش‌ها به هشت رسید.

بعد از جنگ جهانی دوم و عزل رضا شاه و به قدرت رسیدن پسرش محمد رضا فعالیت شهرداری به همان شکل سابق تا سال ۱۳۲۸ ادامه یافت. در سال ۱۳۲۸ به دلیل مشکلاتی که در سطح شهرها به شم می‌خورد و از آن جا که مردم نقش چندانی در امور شهری نداشتند دولت تصمیم گرفت انجمن‌های شهری را مجدداً فعال کند. اما چون به تشکیل انجمن‌های شهری از دیدگاهی قدرت‌گرایانه و از بالا نگاه می‌شد و هدف این بود که در تشکیل انجمن‌های شهری قدرت دولت هم لحاظ شود قدرت زیادی به انجمن‌های شهری و شهرداری داده شد و آنها عملاً ویژگی‌های یک نظام تمرکزگرا را پیدا کردند اما از دهه ۱۳۳۰ به بعد تغییراتی که در شرح وظایف و سیستم اداری شهرداری به وجود آمد این نهاد شهری به شکل و شمایل امروزی خود نزدیکتر شد.

عزل و نصب‌های پیاپی شهرداران که از سال‌های اولیه بعد از شهریور ۱۳۲۰ شروع شده بود در سال‌های بعد نیز همچنان ادامه یافت که اسامی این شهرداران به ترتیب عبارتند از: مصطفی قلی رام، محمد سجادی، سید مهدی عماد السلطنه، فضل‌الله بهرامی، عباس‌قلی گلشائیان، غلام‌حسین ابتهاج، محمود نریمان، مهدی مشایخی، محمد خلعتبری، حسام‌الدین دولت‌آبادی، محمد مهران، مهدی نامدار، ارسلان خلعتبری، نصرالله امینی، سید محسن نصر، سرتیپ محمد علی صفاری، نصرت‌الله منتصر، سرلشکر محمد دولو، موسی مهام، ناصر ذوالفقاری، فتح‌الله فرود، احمد نفیسی، علی اکبر توانا، ضیاء‌الدین شادمان، تقی سرلک، منوچهر پیروز، جواد شهرستانی و غلامرضا نیکپی که از جمله شهردارانی است که بیشترین طول دوره ریاست را در شهرداری تا قبل از انقلاب داشته است. وی به مدت هشت سال یعنی از سال ۱۳۴۸ تا ۱۳۵۶ شهردار بود.

۴-۱) مدیریت شهری در دوران باستان:

به طور کلی مدیریت شهر به عنوان زیرمجموعه ای از حکومت محلی تعریف شده و "شهرداری" خوانده می‌شود. بدیهی است که مشخصات و ساختار شهرداری در کشورها متفاوت است و هر جامعه‌ای با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود تعریف یا تلقی خاصی از مدیریت شهری دارد.

بررسی درمورد شیوه مدیریت شهری در گذشته به سبب نبود اطلاعات عمدتاً مبتنی بر حدس و گمان بود اما برخی شواهد از چنان قوتی برخوردار است که وجود نوعی تشکیلات منسجم مدیریتی را در گذشته غیرقابل انکار می‌سازد.

شهرهای ایلام، هگمتانه، شوش و پاسارگاد نمی‌توانسته‌اند بدون وجود سازمانی، بدانگونه توسعه یابند یا بدون قدرتی متمرکز با چنان نظم و ترتیبی حفظ و نگهداری شوند. کاوشهای به عمل آمده در محوطه تاریخی و باستانی شهر سوخته از چنان سطحی از فن‌آوری در به نظم درآوردن عرصه‌های شهری خبر می‌دهد که در صورت نبود نوعی مدیریت واحد و استادانه در امور شهر قطعاً پدید نمی‌آمد.

این دوران را به لحاظ میزان وابستگی به دولت مرکزی می‌توان به دوره‌های متفاوتی همچون دوره ماد هخامنشی، پارتی، سلوکی و ساسانی تقسیم کرد که در ادامه به توضیح آن خواهیم پرداخت:

دوران مادها: شهرها بیشتر کارکردی نظامی و سیاسی داشتند. رفتار اقتصادی - اجتماعی کشور چندان تکامل پیدا نکرده بود.

دوران سلوکیان: ایجاد شهرهای نو و توسعه شهرنشینی شهرها از نظر حقوقی تابع مستقیم فرمانهای شاه بودند امور داخلی شهرها توسط شورای شهر اداره می‌شد.

دوره پارتیان :سیاست اداره شهرها بر تابعیت پادشاه قرار داشت.
دوره ساسانیان: شهرهای بزرگ و مهم که روستاهای پهناور داشته اند
از جنبه اداری در ردیف شهرستانها قرار می گرفتند و رأس آنها
حاکمی مرسوم به شهراب (شهردار) اداره امور را به عهده داشت .
شهرهای کهن گسترش و رونق یافتند .افزایش دخالت دستگاه اداری در
زندگی شهری و امور اصناف و بازرگانان.

بطورکلی : سه دوره شهرنشینی را در دوران باستان می توان بیان
نمود .

نخست : دوره پیدایش شهرها و رشد آرام شهرنشینی در زمان امپراتوری
ماد و هخامنشیان .

دوم : دوره بنیانگذاری شهرهای خود فرمان به سبک شهرهای یونانی
توسط سلوکیان و رشد شتابان شهرنشینی در عهد سلوکی و پارتیان .

سوم : دوره به زیر فرمان در آوردن شهرهای یونانی وار توسط دولت
مرکزی در دوره ساسانیان.

مدیریت شهری در دوران اسلامی :

الف) امور اداری ، سیاسی و امنیتی شهر و منطقه تحت نفوذ آن
که بر عهده حاکم یا امیر شهر بود

ب) امور اجتماعی ، اقتصادی و خدماتی که بر عهده رئیس شهر ،
کلانتر و کدخدایان محله ها بود

ج) امور انتظامی شهر که به عهده عسس و داروغه بود .

د) امور قضایی که مسئولیت آنها با قضات بود .

از دیگر عناصر موثر در مدیریت شهری آن روزگار ، باید به
روحانیان، نظامیان، شاهزادگان و وابستگان به شخص حاکم و شاه
اشاره کرد.

۱-۵) مدیریت شهری در دوران اسلامی:

با فروپاشی تشکیلات سیاسی ساسانیان، شیوه اداره شهرهای کنشو نیز دست خوش تغییرات بسیاری گردید وقوانین اسلامی وارد زندگی شهری ایران شد.

در دوران اسلامی عده ای از ماموران محلی ودولتی امور اجتماعی ، اقتصادی وانتظامی هر شهر را اداره می کردند وهر یک از آنها وظایف، تکالیف ومسئولیتهای ویژه ای داشتند .

تشکیلات مدیریت شهرها وتعداد مسئولان وتکالیف هر یک از آنها در همه دوره ها یکسان نبود ودر هر دوره، حتی در مناطق گوناگون با یکدیگر تفاوت داشت. در این دوران مقام وموقعیت حاکم شهر را حکومت مرکزی معین می کرد. در مرکز ایالات، والی و حاکم حکومت می کردند ودر شهرهای کوچکتر که مرکز اداری ولایات ونواحی وبخشهای کوچکتر بودند، حکومتهای ایلاتی حاکمانی بر آنها می گماردند.

در مجموع، تشکیلات مدیریت شهری در این دوران را می توان به چهار گروه زیر تقسیم کرد:

الف) امور اداری، سیاسی وامنیتی شهر ومنطقه تحت نفوذ آن که بر عهده حاکم یا امیر شهر بود.

ب) امور اجتماعی، اقتصادی وخدماتی که برعهده رئیس شهر، کلانتر وکخدایان محله ها بود.

ج) امور انتظامی شهر که به عهده عسس وداروغه بود.

د) امور قضایی که مسئولیت آن با قضات بود.

مقامهای عهده دار هریک از این امور در آن روزگاران عبارت بودند از:

حاکم: در راس تمام تمام مسئولان ومدیران شهر، حاکم یا امیر هر ولایت قرار داشت . او اختیارات گسترده ای داشت وبرتمام سازمانها ونهادهای اداری وقضایی قلمروش نظارت می کرد. بیشتر حاکمان از میان شاه زادگان، امیرزادگان وبزرگان انتخاب می شدند. او گذشته از شهر ، به مناطق تابع نیز حکومت داشت.

انتخاب: نصب وعزل مسئولان دیوان مظالم، کارکنان دفتر ثبت اسناد ورسیدگی به قباله های املاک ونظارت بر کار عسس، محتسب ونرخ بازار با او بود. کارهای عمرانی تحت نظارت او انجام می گرفت ومراقبت از وضع باروی شهر، پلها وبناهای عمومی نیز با او بود. همچنین به رئیس شهر در انجام خدماتش که گویا در آن عهد ، تعیین نرخ

اجناس و رسیدگی به امور اصناف بود یاری می کرد. خارج از شهر، نگهداری و حفاظت از جاده های بازرگانی و نیز مراقبت از کاروانها در برابر خطر راه زنان نیز از وظایف او به شمار میرفت. (سلطان زاده پیشین، ص ۲۰۸)

کلانتر یا رئیس شهر

پس از حاکم یا امیر، منصب رئیس شهر قرار داشت. اختیارات رئیس شهر بیشتر مسائل و امور داخلی بود و تحت نظارت حاکم کار می کرد. بنابراین، رسیدگی به امور اجتماعی و اقتصادی و امور خدماتی که امروزه در حیطه اختیار شهرداریهاست، بر عهده رئیس شهر بود. از دوره حکومت ترکمانان در قرن نهم هجری تا دوره صفویه، منصبی با عنوان کلانتر شهر بوجود آمد.

کلانتر، مسئول رسیدگی به امور اصناف و انجمنهای صنفی، محله های شهر، تقسیم کارهای اجتماعی و شهری بین زیردستانش، تعیین سهم مالیات هر صنف و گروه و نحوه پرداخت آن و کارهایی از این قبیل بود. وی مالیات اصناف و بنیچه هر کدام از پیشه وران را با کمک شخص سومی موسوم به نقیب که مهتر اصناف بود انجام می داد. گاهی اوقات تنبیه پیشه وران خطاکار و جلوگیری از اجحاف و گران فروشی آنان نیز بر عهده کلانتر گذاشته می شد.

کدخدا

در سطح محلات شهر کدخدا وجود داشت که بیشتر از میان محترم ترین و ثروتمند ترین افراد محل برگزیده می شد. از آنجا که کدخدا با وضعیت اقتصادی و اجتماعی اهالی محله آنان بود در زمینه مسائل اقتصادی و اداری از طرف کلانتر و حاکم با او مشورت می شد و از او خواسته می شد تا مالیاتها یا هزینه های دیگر را بین اهالی تقسیم واز آنها وصول نماید.

محتسب

محتسب اختیارات گسترده ای داشت. زمینه فعالیت او را می توان مذهبی اقتصادی دانست. امر به معروف و نهی از منکر می کرد و هر جا خمهای شراب می یافت آنها را می شکست و خرابات را تعطیل می کرد. در زمینه اقتصادی نیز به تعیین نرخ اجناس می پرداخت و بر قیمت آنها نظارت داشت. تا مانع از گرانفروشی شود. رسیدگی به کیفیت غذا ها نیز از وظایف محتسب بود و او می توانست ناگهانی وارد مغازه ای شود و اجناس آن را بررسی کند. سرکشی به گرمابه ها و فضاهای عمومی شهر نیز از دیگر وظایف او بود.

بیشتر محتسبان در محل نزدیک بازار و یا داخل آن بویژه در چهار سوقها مستقر بودند. در سده های نخستین هجری، محتسبان از میان

عالمان و فقیهان برگزیده می شدند تا با امور واحکام شرعی آشنا باشند و بتوانند از عده وظایف برآیند.

پس از حمله مغول به ایران رفته رفته از قدرت و اختیارات محتسبین کاسته شد ولی در دوره قاجاریه، اداره ای به نام احتسابیه که دو شعبه احتساب و تنظیف داشت، تشکیل شد. این اداره را میتوان نخستین گام برای ایجاد شهرداری به شکل امروزی در ایران دانست. این اداره متشکل بود از عده معدودی میراب که وظیفه آنان از یک سو تقسیم آب به محلات شهر و از سوی دیگر، نصب تعدادی فانوس بر سرگذرها به منظور تامین روشنایی شهر ضمناً آب پاشی معابر عمومی که همگی خاکی و ناهموار و سنگلاخی بودند از جمله وظایف آن محسوب می شد. (یوسف فریودی، اداره امور شهرداریها، ص ۵۶، ۱۳۶۲)

عسس

امور انتظامی شهر بر عهده عسس بود. او وظیفه داشت هنگام شب در بازار و محله های شهر به گشت زنی پرداخته، افراد مظنون را دستگیر و از آنها بازجویی کند. عسس ها در مقابل سرقت اموال شهر نشینان مسئول بودند و در صورت وقوع سرقت باید اموال دزدی را پیدا کرده یا خسارت آن را به صاحبش می پرداختند. سرپرست عسس ها میر شب یا میر عسس نام داشت.

داروغه

اگرچه وظایف داروغه تا پیش از دوره صفویه بیشتر لقب حاکم شهر بود، اما از آن دوره به بعد امور انتظامی و مراقبت از رعایت قوانین، بطور خاص برعهده داروغه گذاشته شد. این سمت در دوره ناصر الدین شاه از میان رفت و به جای آن نظمیة تهران به کمک کارشناسان خارجی تاسیس شد.

قاضی

منصب قضاوت از مهمترین منصبها به شمار می رفت و دارنده آن احترام و منزلت بسیار داشت. در ابتدا که تشکیلات اداری استحکام و گسترش زیادی پیدا نکرده بودند، حکام شرع به همه امور قضایی رسیدگی می کردند اما در پی گسترش شهرها و افزایش مسائل مورد اختلاف، برخی از دعاوی و مشکلات ساده یا جزایی به مقامات دیگر واگذار شد و به این ترتیب به تدریج سه نوع محکمه بوجود آمد:

اول: محاکم شرع که تحت نظر حکام شرع اداره می شد و در آنها به دعاوی قضایی، عقود، خرید و فروش، ازدواج، طلاق و مسائل مهم دیگر رسیدگی می کردند.

دوم: محاکم عرف که در آنها به امور جزایی از قبیل جرح و قتل، سرقت و غارت رسیدگی می شد و قضات جزایی و داروغه ها تحت نظر دیوان بیگی که ناظر کل عدلیه بود، مسئولیت رسیدگی به امور مزبور را بر عهده داشتند.

سوم: محاکم حسب که در آن به امور اوزان و نرخها و برخی از مسائل صنفی و شهرداری رسیدگی می شد و مسئولیت آن با محتسب بود.

تشکیلات غیر رسمی

سواى تشکیلات رسمی، عناصر غیر رسمی نیز در مدیریت و اداره ی شهرها در آن زمان تاثیر بسیار داشتند که از مهمترین آنها باید به انجمنهای صنفی شهر اشاره کرد. این انجمنها که در عهد ساسانیان پدید آمده بودند، از قرن سوم هجری قمری همراه با رونق تجارت و گسترش شهر نشینی به صورتی مستقل و متفاوت با گذشته شکل گرفتند. اینان در تصمیم گیریهای سیاسی و اداری نقش داشتند و گاه رقیب و گاه همکار برای حاکمان شهرها و ولایات، به شمار می رفتند.

از دیگر عناصر موثر در مدیریت شهری آن روزگار، باید به روحانیان، نظامیان، شاه زادگان و وابستگان به شخص حاکم و شاه اشاره کرد. اینان می توانستند در مواردی تصمیمات اداری را به سود خود تغییر دهند. این بررسی مختصر، نشان می دهد که تا زمان مشروطیت، شهروندان هیچ جایی در مدیریت و اداره ی شهر نداشتند و همه ی تصمیم گیریها بدون اعتنا به خواست آنان گرفته می شد.

۱-۶) مدیریت شهری پس از مشروطیت:

مشروطیت سر آغاز تحولات جدید و ورود به دوران نوسازی ایران است. مدیریت شهری به شکل نو نیز در ایران، به دوران پس از مشروطیت تعلق دارد. قانون اساسی کشور که در آن دوران با الهام از قوانین اساسی کشورهای فرانسه و بلژیک نگاشته شده بود، در زمینه ی مدیریت و اداره ی شهرها نیز ساختاری را معرفی می کرد که بر گرفته از مدیریت شهری اروپایی بود.

طبق قانون بلدیّه (مصوب سال ۱۲۸۶ خورشیدی) اداره ی امور هر شهر به عهده ی انجمن بلدی گذارده شد و این انجمن موظف به اجرای خواستها و انتظارات مردم شهرنشین بود در آن روزگار وظایف شهرداری ها بسیار ساده بود و از زمره امور خدماتی و رفاهی فراتر نمی رفت؛ برای نمونه نظافت شهر، پیشگیری از شیوع بیماریهای مسری، تامین ارزاق، نظارت بر قیمت کالاهای ضروری، ساخت خیابان و برخی تاسیسات زیر بنایی از جمله وظایفی بود که شهرداری ها عهده دار آن بودند

شهر تهران نخستین شهر کشور بود که در سال ۱۲۸۶ بر اساس قانون بلدیه صاحب تشکیلات بلدیه (شهرداری) شد.

در آن روزگار تا پیش از به قدرت رسیدن رضا شاه تنها در نه شهر دیگر از کشور شهرداری ایجاد شد که سال تاسیس این شهرداریها به ترتیب عبارت بودند از: شیراز و همدان (۱۲۹۰)، تبریز (۱۲۹۶) مشهد و آستارا (۱۲۹۷)، مراغه ، کرمان و ماکو (۱۳۰۰)

۱-۶-۱) قانون بلدیه در سال ۱۲۸۶ ش.ه :

قانون بلدیه که در سال ۱۲۸۶ ش.ه تهیه شد پنج فصل داشت در فصل نخست که عنوان قواعد کلی داشت منظور از تشکیل بلدیه ، شرح وظایف و مسئولیت های شهردار و تکلیف شهرداری در برابر قانون ذکر شده بود و در فصل دوم به چگونگی تشکیلات انجمن بلدیه و اعضای آن همراه با شرح وظایف آنها پرداخته شده بود . در فصل سوم و چهارم چگونگی کار بلدیه ، تقسیم کار ، وظایف و حدود اختیارات و مسئولیت اعضای انجمن و واحدهای تابعه و شیوه اعمال نظارت و مداخله حاکم در امور بلدیه معین شده بود و وضع استخدامی کارکنان بلدیه و توضیح آن نیز در فصل پنجم این قانون بیان شده بود. قانون بلدیه در دوران خود قانون پیشرفته برای مدیریت شهری به شمار می رفت اما در اجرا با شکست مواجه شد عمده ترین این شکست بی تناسبی ایت قانون با شرایط و ویژگیهای جامع ایران بود. بیسوادی بیشتر شهر نشینان نفوذ زیاد قدرتمندان محلی و بی تجربه گی مسئولان دولتی سبب شد تا در سال ۱۲۹۰ش دولت اجازه انحلال کلیه انجمنهای بلدی و تجدید نظر در قوانین مربوطه را از مجلس بگیرد.

۱-۶-۲) قانون تشکیل وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی و انتخاب شهردار:

پس از مشروطه و تصویب قانون اساسی به صورت جدی ، فکر زندگی شورایی در ایران به فعلیت رسید . به عبارت دیگر یکی از دستاوردهای بسیار حائز اهمیت ، نهضت مشروطه خواهی جدا از به رسمیت شناختن تفکیک قوا ، تقسیم قدرت سیاسی و اداری کشور بین حکومت مرکزی و حکومت های محلی بود. چهار اصل ۹۰، ۹۱، ۹۲ و ۹۳ متمم قانون اساسی در خصوص انجمن های ایالتی و ولایتی تلاشی بود برای شناسایی زندگی شورایی و تعیین حد و حدود قانون آن ، به موجب اصل ۹۰ متمم قانون اساسی «در تمام ممالک محروسه انجمن های ایالتی و ولایتی» بر طبق نظامنامه خاصی تشکیل خواهد شد . هدف از تاسیس

انجمن های ایالتی و ولایتی با « اختیارات تامه » شرکت دادن افراد در اداره امور محلی خود و انجام اصلاحات برای تامین منابع اهالی است . (اصل ۹۲)

ضمن اینکه طبق اصل ۹۳ «صورت خرج و دخل ایالات و ولایات از هر قبیل توسط انجمن های ایالتی و ولایتی طبع و نشر می شود» . از اولین و مهمترین تصمیمات مجلس شورای ملی پس از استقرار مشروطه تهیه و تصویب قانون انجمن های ایالتی و ولایتی و قانون بلدییه مصوب ۲۰ ربیع الثانی ۱۳۲۵ ه.ق بود . با تصویب این دو قانون که تاییدی بود بر ضرورت زندگی شورایی و سیستم عدم تمرکز ، اداره امور محلی و شهرداری ها به انجمن های ایالتی و ولایتی و بلدییه که منتخب اهالی بود ، واگذار می شد . به موجب ماده ۲ فصل اول قانون انجمن های ایالتی و ولایتی در مرکز هر ایالتی انجمنی موسوم به انجمن ایالتی از منتخبان ایالت و توابع آن و نمایندگان که از انجمن های ولایتی فرستاده می شوند ، تشکیل می شود . تشکیل انجمن های ایالتی و ولایتی به منظور پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی ، اقتصادی ، عمرانی ، بهداشتی ، فرهنگی و آموزشی در استان ، شهرستان ، شهر ، بخش و روستا انجام می گیرد . انجمنهای ایالتی حق اظهار نظر در وصول مالیات به هر عنوان که موافق باشند را دارند و می توانند در کلیه شکایاتی که از حاکم ایالات و ولایات می رسید رسیدگی کرده ، هر گاه رفتار حاکم بر خلاف قانون باشد به او تذکر بدهند . مادامی که ادارات عدلیه تشکیل نشده ، در صورتیکه کسی از حکمی که درباره او از یکی از محاکم عرفیه صادر شده باشد به انجمن شکایت کند ، انجمن می تواند در همان محکمه امر به استیناف و تجدید رسیدگی نماید ، هر ایالت یا ولایت دارای بودجه خاص خود است که در خرج و دخل آن در امور امنیت آبادی اختیار کامل دارد .

در همان تاریخی که قانون انجمنهای ایالتی و ولایتی از تصویب مجلس گذشت ، قانونی درباره شهرداریها تحت عنوان (قانون بلدییه) به تصویب نمایندگان مجلس رسید . وظایف انجمنهای شهر و شهرداری طبق ماده ۲۰ این قانون عبارتست از : اداره تمامی امور مربوط به شهر اعم از پاکیزگی و روشنایی و سایر امور خدماتی و رفاهی ، تأسیس و سرپرستی کتابخانه ها ، موزه ها ، مرمت مساجد و مدارس و همکاری با حکومت در راه اندازی نمایشگاهها و میادین ، تقویت و حمایت حرفه های مختلف و سرانجام اداره کردن اموال منقول و غیر منقول و سرمایه هایی که متعلق به شهر است .

قانون انجمنهای ایالتی و ولایتی و قانون بلدییه مصوب ۲۰ ربیع الثانی ۱۳۲۵ ه.ق (۱۲۸۶ ش.ه) بیش از ۴ سال اجرا نشد، چرا که به علل مختلف از جمله به دلیل بی ثباتی و تشنجات سیاسی داخلی و فشارها و تهدیدهای روز و انگلیس دولت در سال ۱۳۲۹ ه.ق ضمن تقدیم برنامه خود به مجلس شورای ملی ، به طور ضمنی اجازه انحلال انجمن ایالتی ولایتی و شهرداریها را از مجلس شورا اخذ کرد و وزارت کشور

وظایف شهرداریها را به عهده گرفت . ابتدا در سال ۱۳۲۸ اداره شهرداریها و در سال ۱۳۲۹ اداره شهرستان و استان با تصویب قوانینی به عهده اهالی محلی واگذار شد . در چهارم مرداد ۱۳۲۸ کمیسیون کشور قانون جدید شهرداریها و انجمن شد و قصابات را به تصویب رساند . این قانون چندین بار در سالهای ۱۳۵۳، ۱۳۵۴ و خرداد ۱۳۵۵ اصلاح شد .

در سالهای سلطنت محمد رضا شاه ، قانونی در خصوص انجمن های شهرستان و استان در ۳۰ خرداد ۱۳۴۹ از تصویب مجلس گذشت که دو بار ، بار اول در ۱۷ تیرماه ۱۳۵۱ و بار دوم در ۲۶ خرداد ماه ۱۳۵۵ برخی از موارد آن اصلاح و مواردی نیز به آن الحاق شد . به موجب قانون انجمنهای شهرستان و استان به منظور مشارکت اهالی هر محل در اداره امور محلی و در اجرای اصل سپردن کار مردم به مردم و تهیه موجبات آبادانی و عمران شهری و روستایی و تشخیص و تعیین نیازمندیهای محلی و تامین آن ، در مرکز هر شهرستان به استثنای پایتخت تشکیل می شود . هر یک از انجمن های شهرستان و استان دارای بودجه ای مستقل بوده که از درآمد حاصل از آن عوارض و اموال و تاسیسات متعلق به انجمن و کمک های حکومتی تامین و در راه تحقق وظایف هزینه می شود .

**جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات
معماری با قیمت پایین با ما تماس بگیرید .**

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰